

06.02.2018

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Viite: HE 149/2017 vp, asiantuntijakuuleminen 9.2.2018

LAUSUNTO SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä HE 149/2017 vp eduskunnalle Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön osalta olennaiset palvelualat, joita Kanadan ja Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen laaja-alainen talous- ja kumppanuussopimus (Comprehensive Economic and Trade Agreement, ns. CETA-sopimus) ja sen palvelukauppaa koskevat määräykset koskevat, ovat sosiaali- ja terveyspalvelut, vakuutuspalvelut sekä jakelupalvelut kuten apteekit ja lääkkeiden jakelu sekä alkoholin vähittäismyynti. Sopimus ei kata julkisia palveluita, joiksi katsotaan palvelut, joita ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman taloudellisen toimijan kanssa. Koska julkisia palveluita koskevien määritelmien tulkinta Suomen sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta ei ole yksiselitteinen, on Suomi tehnyt sopimuksen sitoumuksiin tarvittavat sosiaali- ja terveyspalveluita sekä lakisääteistä työeläkevakuutusta koskevat rajoitukset. Lisäksi Suomi on tehnyt rajoituksen lääkkeiden jakelupalveluiden ja vähittäismyynnin osalta, sekä alkoholin vähittäismyyntimonopolin osalta. Rajoitukset sulkevat ko. palvelualat sopimuksen eräiden sitoumusten ulkopuolelle, eikä sopimus näin ollen estä sääntelemästä ko. palvelualoja tulevaisuudessa.

Sopimuksessa on erillinen liite vaatimustenmukaisuuden arviointien tulosten vastavuoroisesta hyväksymisestä, joka sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla koskee mm. työsuojeluun liittyvää markkinavalvontaa sekä muunto-geenisiä organismeja sisältävien ja niistä valmistettujen tuotteiden valvontaa, sekä pöytäkirja farmaseuttisten tuotteiden hyviä tuotantotapoja koskevan noudattamis- ja valvontaohjelman vastavuoroisesta tunnustamisesta. Sopimuksessa sovitaan myös osapuolten välisestä vapaamuotoisesta sääntely-yhteistyöstä.

Myös muilla sopimuksen määräyksillä voi olla merkitystä yleisesti kansanterveyden edistämisen ja työsuojelun kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriö pitääkin tärkeänä sopimuksen artiklan 28.3 eräiden sopimuksen määräysten soveltamista koskevaa yleistä poikkeusta, jonka mukaan minkään sopimuksen määräyksen ei voida tulkita estävän osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen mm. ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi.

Vaikka Suomi on tehnyt sopimukseen rajoituksia, sopimuksen sijoitusten suojaa koskevat määräykset koskisi myös niitä aloja, joiden osalta sopimukseen on tehty edellä todettuja rajoituksia. Sijoitusten suojaa koskevassa jaksossa vahvistetaan osapuolten oikeus sellaisiin sääntelytoimiin, jotka ovat tarpeen legitiimien politiikkatavoitteiden, kuten kansanterveyden, turvallisuuden, ympäristön, julkisen moraalien, sosiaalinen tai kuluttajan suojelu sekä kulttuurillisen monimuotoisuuden suojelu, saavuttamiseksi. Pelkästään se, että osapuolen sääntely vaikuttaa kielteisesti sijoitukseen tai muuttaa sijoittajan odotuksia, voitto-odotukset mukaan luettuina, ei merkitse velvollisuuden rikkomista. Näin ollen Suomi voisi edelleen säätää esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä ja rahoituksesta, mutta tämä olisi tehtävä sijoittajien kohtelusta annettujen määräysten puitteissa.

Sopimuksen mukaan osapuolten tulee taata sopimuksen kattamille sijoittajille ja sijoituksille kohtuullinen ja oikeudenmukainen kohtelu. Osapuolten toimenpiteet eivät saa perustavanlaatuisesti rikkoa oikeusturvaa, ml. avoimuutta oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä, olla ilmeisen mielivaltaisia tai syrjiviä, tai kohdella sijoittajia huonosti esimerkiksi pakottamalla, painostamalla tai häiritsemällä. Huomioon voidaan ottaa sellaiset osapuolten toimet, jotka ovat houkuttaneet sijoittamaan ja joiden perusteella sijoittajalla on oikeutettuja odotuksia, joihin perustuen se on tehnyt tai jatkanut investointejaan.

Sopimuksessa kielletään epäsuorat ja suorat kansallistamiset, paitsi jos tällaiset toimet on tehty julkisen edun nimissä, oikeusturvaa noudattaen, syrjimättömästi sekä pikaista, sopivaa ja tehokasta korvausta vastaan. Kansallistamisesta säädetään erillisessä liitteessä, jossa pyritään määrittelemään ne kriteerit, joiden perusteella epäsuoraa kansallistamista arvioidaan tapauskohtaisesti. Näitä ovat mm. toimenpiteen tavoite sekä taloudellinen vaikutus investoinnin arvoon, joskin se yksinään, että osapuolen toimenpiteellä on haitallinen vaikutus sijoituksen taloudelliseen arvoon, ei tarkoita epäsuoraa kansallistamista. Lukuun ottamatta sellaista harvinaista tilannetta jossa kiisteltyjen toimien vaikutukset ovat tavoitteisiinsa nähden niin vakavia, että ne vaikuttavat ilmeisen kohtuuttomalta, osapuolten syrjimättömät toimenpiteet, joiden tavoitteena on suojella legitiimejä politiikkatavoitteita kuten terveyden suojelua, eivät muodosta epäsuoraa kansallistamista.

CETA-sopimuksen yhteydessä allekirjoitettiin sopimusta tulkitseva väline, jossa vahvistetaan edelleen osapuolten oikeus hyväksyä ja soveltaa omaa taloudellista toimintaa säätelevää lainsäädäntöään, yleisen edun nimissä, legitiimien politiikkatavoitteiden saavuttamiseksi. Tällaisia tavoitteita voivat olla terveyden suojelu ja edistäminen, sosiaalisten palvelujen, koulutuksen, turvallisuuden, ympäristön, julkisen moraalien, yksityisyyden, tietojen ja kuluttajan suojelu, sekä kulttuurillisen monimuotoisuuden suojelu. Tulkitsevan välineen on katsottu olevan Wienin valtiosopimusoikeutta koskevan yleissopimuksen (SopS 32–34/1980) 31 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukainen yhteinen tulkinta-asia-kirja, jota voidaan käyttää sopimuksen tulkinnan apuvälineenä. Se on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä.

Osapuolten sääntelyoikeus on pyritty turvaamaan sopimuksessa monin tavoin, ja valtioneuvoston kannanmuodostuksen yhteydessä on siten katsottu, etteivät huolet sääntelyoikeuden vaarantumisesta ole perusteltuja.

Vaikka kansallinen sääntelyoikeus on sopimuksessa taattu, olisi sijoittajilla siitä huolimatta mahdollisuus nostaa valtiota vastaan kanne sopimuksella perustetussa riitojenratkaisumenettelyssä perusteenaan se, että valtion toimenpiteet ovat sopimuksen vastaisia. Mahdollisiin kanteisiin vastaaminen voi vaatia resursseja, vaikka lopullinen ratkaisu olisikin valtiolle myönteinen.

Hallitusneuvos Pekka Järvinen

